

A versenyző kódszáma:

Elért pontszám 1. feladat: 42p/

Elért pontszám 2. feladat: 50p/

Elért pontszám összesen: 92p/

Szövegértési verseny

Szent István Római Katolikus Általános Iskola

5. évfolyam

Pápa, 2025. november 27.

A Jókai-bableves

A Jókairól fennmaradt írásos emlékekből kiderül, hogy az író – bár szívesen megkóstolt bármit - leginkább a hagyományos, magyaros fogásokban és a tájilegű ételekben lelte örömét.

Akkoriban angyalbakancsnak a disznókörömöt hívták (sokszor rajta hagyták a csülkőn), amelyet füstöléssel tartósítottak, majd addig főztek, míg kocsonyás puhaságú nem lett a levesben. A füstölt körömöt Jókai szívesen párosította nagy szemű babbal, továbbá ekkoriban, a 19. század második felében vált divattá a hagymás, piros fűszerpaprikás rántás használata is, amelyek együttesen alkották az eredeti leves alappilléret.

A későbbiekben Jókairól elnevezett leves akkoriban még mindössze a fenti hozzávalókból készült - nem tartalmazott sem leveszöldségeket, sem habarást, sem kolbászt vagy tésztát. Maga a „Jókai-bableves” igazából még csak nem is Jókai Mór idejében született – az az igazság, hogy az író még csak nem is kóstolhatta a róla elnevezett ételt, ami Gundel Károly *Kis magyar szakácskönyvében* látott először napvilágot, 1937-ben.

A Gundel-féle Jókai bableves

Hozzávalók:

200 g száraz lóbab vagy tarkabab, 1 db füstölt sertéscsülök (ízés szerint körmével), 300 g kolbász, 2 szál sárgarépa, 1 szál petrezselyemgyökér, 4 db babérlevél, 4 gerezd fokhagyma, 1 db zöldpaprika (ízés szerint csipős), 1 db paradicsom, 1 púpozott ek zsír, 1 ek liszt, 1 kis fej vöröshagyma, 1 kk fűszerpaprika, 1 kis csokor petrezselyemzöld, habarás (1,5 dl tejföl + 1 ek liszt), csipetke (100 g liszt + 1 db tojás + 1 csipet só), egy kevés ecet a tálaláshoz

A leves elkészítése

Az előre megfőzött csülköt csontozzuk le és kockázzuk fel. Olvassunk fel egy kanál zsírt a fazékban (Gundel az előzőleg megfőzött csülök főzővize tetején megdermedt zsírt használja) és pirítsuk meg benne a felkarikázott répát és petrezselyemgyökeret, majd adjuk hozzá a beáztatott babot az áztatólevélével együtt (kb. 5 dl) és öntsük fel a csülök főzőlevélével. Ízesítsük a levet babérlevéllel, átnyomott fokhagymával, felkarikázott zöldpaprikával és felkockázott paradicsommal, majd főzzük az egészet puhára.

Amíg készül a leves, karikázzuk fel a kolbászt és süssük ki egy serpenyőben a zsíráját (ha kevésnek tűnik, adjunk még hozzá egy kanállal). A megpirult kolbászt vegyük ki a zsírból és adjuk a leveshez – ugyanekkor jöhet bele a csipetke is –, dinszteljük meg a hátramaradt zsírból a finomra aprított vöröshagymát, majd hintsük meg egy kevés liszttel, legvégül pirospaprikával. Sűrítsük a levest a hagymás paprikás rántással, adjunk hozzá egy csokor finomra aprított petrezselyemzöldet, végül készítsünk habarást és húzzuk fel a levessel, majd forraljuk össze néhány perc alatt az egészet.

A Gundel-féle receptúra szerint a levest úgy tálaljuk, hogy a tányérba szedjük a füstölt csülökkockákat, majd rászedik a levest, legvégül pár csepp ecetet csepegtetnek rá. A Jókai-bableves egy pár szelet friss kenyérrel és egy kis extra tejföllel olyan laktató, hogy jócskán túltesz a legtöbb magyar levesen.

Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

1. Sorold fel az eredeti „Jókai-bableves” alappilléreit!

.....

.....

.....

	3p
--	----

2. Mit nem tartalmazott az eredeti „Jókai-bableves”?

.....

.....

.....

.....

	4p
--	----

3. Válaszolj röviden a kérdésekre a szöveg alapján!

A Mikor jelent meg a recept?

B Kinek a szakácskönyvében látott napvilágot?

C Miért nem kóstolhatta meg Jókai a róla elnevezett bablevest?

D Miből áll a habarás?

E Mivel tartósították az angyalbakancsot?

	5p
--	----

4. Mit jelentenek a szövegben az alábbi szavak, rövidítések? Karikázd be a megfelelőket!
(Egy sorban több helyes megoldás is lehet.)

csipetke	csipetnyi	csipkedett tészta	levestészta
dinsztelés	gőzölés	pirítás, párolás	főzés
rántás	hirtelen húzás	zsírban pirított liszt	a leves sűrítője
receptúra	ételkóstolás	kóstoló körút	főzési útmutató
lóbab	lótakarmány	nagy, lapos bab	egyfajta babérlevél
ek.	evőkanálnyi	egy kanálnyi	egy kicsi
kk.	késhegynyí	kávéskanálnyi	kis késhegynyí
angyalbakancs	kocsonya	disznókörm	csülök

	10p
--	-----

5. Tedd sorrendbe számozással a leves elkészítésének lépéseit!

Az előre megfőzött csülköt csontozzuk le és kockázzuk fel.

Adjuk hozzá az előre beáztatott babot.

Pirítsuk meg zsíron a felkarikázott répát és petrezselymet.

Ízesítsük babérlevéllel, fokhagymával, zöldpaprikával és paradicsommal.

Adjuk a kolbászt és csipetkét a leveshez.

Öntsük fel a hús főzőlevével.

A felkarikázott kolbászt süssük ki zsírban.

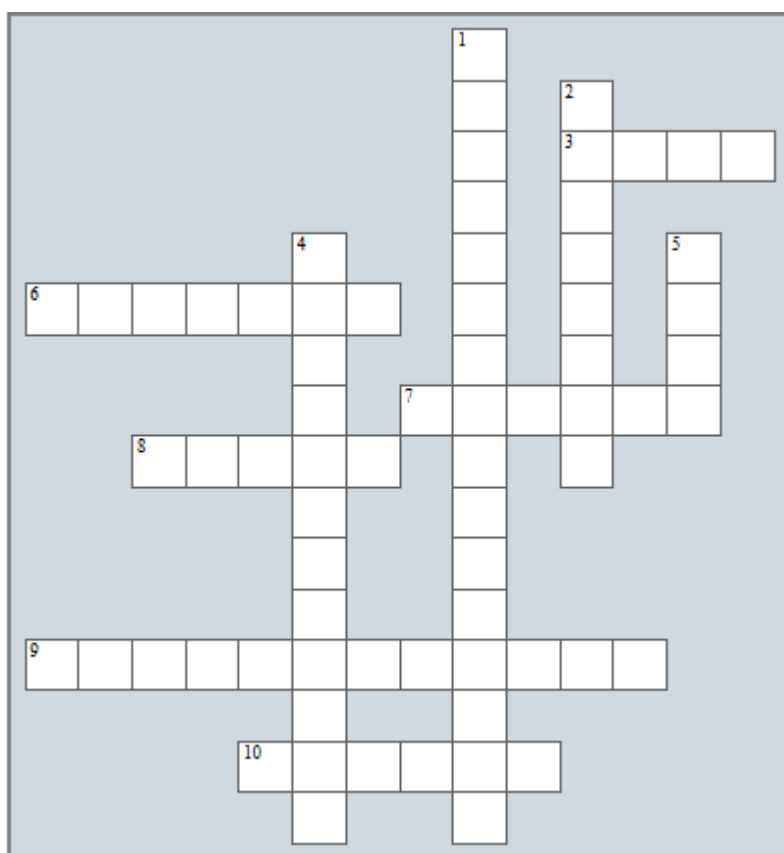
Zsírban dinszteljük hagymát, hintsük meg liszttel és pirospaprikával.

Adjunk hozzá petrezselyemzöldet.

Sűrítsük habarással, majd forraljuk össze az egészet.

10p

6. Töltsd ki a rejtvényt a szöveg alapján!

VÍZSZINTES

3. Ezt csepegtetjük a levesbe legvégül.
6. 300g szükséges belőle a leveshez.
7. A tejföl mellett ezzel tálaljuk a levest.
8. Sokszor rajta hagyták a csülkön.
9. Ilyen formában használjuk a paradicsomot a leveshez.
10. Gundel keresztneve.

FÜGGŐLEGES

1. Ebből egy csokorra van szükség.
2. Ebben az edényben sütjük ki a kolbászt.
4. Ezeket szedjük először a tányérra tálaláskor.
5. A megfőzött csülök főzővizének tetején megdermedt.

10p

Olvasd el figyelmesen a következő szöveget, és oldd meg a hozzá kapcsolódó feladatokat is!

JÓKAI ÉS A TAROKK

A 19. század végének Budapestjén, a kávéházak és írói szalonok világában, sok híres ember hódolt ugyanannak a különös szenvedélynek: a tarokk nevű kártyajátéknak. E játék nem csupán időtöltés volt, hanem igazi szellemi verseny. A játékosoknak nemcsak szerencsére, hanem emlékezőtehetségre, logikára és számolókészségre is szükségük volt. Igazi kihívásnak számított.

Jókai Mór, a kor kiemelkedő regényírója, maga is a tarokk egyik lelelkesebb híve volt. Barátai, mint Mikszáth Kálmán, Gyulai Pál vagy Vas Gereben, gyakran ültek le vele a gyertyafényes asztalhoz, ahol a jókedv és a nevetés éppúgy része volt az estének, mint a versengés. Jókai mindig udvarias, de szenvedélyes játékos hírében állt – soha nem haragudott, ha vesztett, de annál jobban örült, ha ügyesen kijátszhatta ellenfeleit. 1898-ban Szomaházy István szerkesztette Kártya-codex című könyvben Jókai mesél a tarokkjátékosok szokásairól. Ugyanakkor a szabályokat tőle ebből az írásból nem tanulhatjuk meg. Inkább a kor játékokra, játékosokra vonatkozó szokásokról szól. Ezt tükrözi az alábbi részlet is: *„Magyarországon a legkedveltebb s legáltalánosabban elterjedt kártyajáték a tarokk. Vidéken még jobban értenek hozzá, mint a fővárosban. Ha új képviselő kerül föl a klubba, aki a nyájas hívásra: „nem ülsz le negyediknek?” azt válaszolja: „nem tudok tarokkozni”, méltó fölháborodással förmednek rá: „hát akkor hogy választhattak meg képviselőnek?”*

A tarokk őshazája feltehetően Olaszország, elnevezése a XVI. századtól kezdődően az olasz tarocco szóból származik. Ez egy különleges, 42 lapból álló paklival játszott kártyajáték, amelynek célja a pontszerzés és a játék elején a licitálás. Csak az a játékos licitálhat, akinek a kezébe az osztás során honőr került. A licitálás során az ugynevezett talonra (az osztás során félretett 6 lap) nyújtják be igényüket a játékosok. A legértékesebb lapokat nevezik honőröknek – ezek magas pontszámot érnek: egyenként 5 pont jár a birtoklásukért, és összesen 3 van belőlük. Ezek a következők: skíz, a XXI-es, valamint a pagát. A játék többi 19 tarokkja is római számmal van jelölve, mindből egy-egy van a pakliban, és egyenként 1 pontot érnek. Fontosak a színes lapok is: a piros (a körnek felel meg, piros szívvvel jelöljük), a zöld (a treff színe, fekete háromlevelű lóhere a jelképe), kék (másnéven pikk, fekete lándzshegy jelöli), végül a sárga (ez a káró, piros rombuszként látható a lapokon). Mind a négy színből a legnagyobb értéket a király képviseli, ezek szintén egyenként 5 pontot érnek, őket követik a dámák 4-4 ponttal. A játékosok előre bemondják, hány ütést (győztes leosztást) tudnak vállalni, majd igyekeznek a kijátszott lapokkal teljesíteni az ígéretüket. A játékot ideális esetben négyen játszik, ők párokat alkotnak. A tarokk-lapok között vannak trumpfok (ütők), amelyek minden más lapot visznek. A játék során a stratégia legalább annyira fontos, mint a szerencse: aki jól figyel és előre gondolkodik, annak nagyobb az esélye a győzelemre.

A legenda szerint Jókai még az írói asztaláról is felpattant, ha egy barátja betért hozzá, és meghívta egy gyors partira. A tarokk számára nem csupán kártyajáték volt, hanem az együttlét és a szellemi kihívás öröme. „A tarokk nemcsak játszát, hanem tanít is” – mondta egyszer mosolyogva. És talán igaza volt: aki jól tudott tarokkozni, az az életben is megfontolt, türelmes emberré vált.

1. Egészítsd ki a mondatokat a szöveg alapján!

A tarokk valószínűleg-ból származik, nevének eredete a szóból ered. Aki ezt a játékot szeretné játszani, annak a szerencse mellett jó , is kell hogy legyen. Az-ban Szomaházy által szerkesztett című könyvben a tarokkról is szó van, még hozzá-tól olvashatunk erről a játékról. Ám ő inkább a játékok, játékosok-t írta le a szabályok helyett.

10 pont/

2. Igaz vagy hamis?

Írd a mondatok mellé: I (igaz) vagy H (hamis)!

- a) A tarokk nevű játékot kevesen üzték, mivel nem jelentett igazi szellemi kihívást.
- b) Jókai Mór nem bánta, ha veszített, így is mindig jókedvű maradt.
- c) A játék célja, hogy a játékos minél több pontot szerezzen.
- d) A tarokk szabályait először Jókai írta le a Kártya-codexben.
- e) A játékosok a játék elején licitálnak.
- f) A legértékesebbek a négyféle színű lapok közül a dámák.

6 pont/

3. Rövid választ igénylő kérdések

Keresd ki a szövegből a választ, majd írd a vonalra!

- a) Hány lapból áll a tarokk pakli?
- b) Hányan játszák ideálisan a tarokkot?
- c) Kikkel játszott gyakran Jókai?
- d) Hogyan reagáltak a klubban, ha egy új képviselő nem tudott tarokkozni?

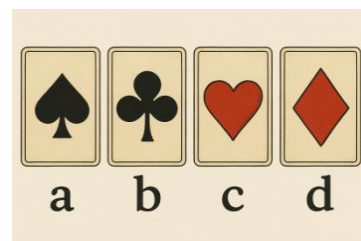
.....
7 pont/

4. Keresd ki a szövegből a választ, majd keretezd be!

Mit jelentett Jókai számára a tarokk?

2 pont/

5. Töltsd ki a táblázatot, mely a kártyák közül a színekre vonatkozik! A táblázat utolsó oszlopába az alábbi ábra betűjeleit írd be!

<u>SZÍN</u>	<u>ELNEVEZÉS</u>	<u>JELKÉP</u>	<u>ÁBRA</u> <u>BETŰJELE</u>
Sárga			
	treff		
		fekete lándzsahegy	

13 pont/

6. Mennyit ér?

a) Az alábbi képen melyik lap a legértékesebb? Karikázd be!

Mi a neve ennek a lapnak? Hány pontot ér?

b) Hány pontot tartok a kezemben, ha a következő lapok vannak nálam: treff király, II-es tarokk, IV-es tarokk, XIII-as tarokk, XXI-es tarokk, pagát?

Az összes kártyám értéke:

4 pont/

7. Magyarázd meg a szöveg alapján az alábbi fogalmakat!

Trumpf:

.....

Honór:

.....

Licitálás:

.....

Talon:

.....

8 pont/